

32η Διδακτική Ενότητα

Γ Ε Ν Ι Κ Α - Α Σ Τ Ι Κ Ο Δ Ι Κ Α Ι Ο Ε Ι Σ Α Γ Ω Γ Ι Κ Α Υ Π Ο Κ Ε Ι Μ Ε Ν Α Δ Ι Κ Α Ι Ο Υ (Π Ρ Ο Σ Ω Π Α) Φ Υ Σ Ι Κ Ο Π Ρ Ο Σ Ω Π Ο

Παρατηρήσεις, Σχόλια, Επεξηγήσεις

Κατηγορίες προσώπων ανάλογα με την ικανότητα για δικαιοπραξία

Από πλευράς δικαιοπρακτικής ικανότητας το δίκαιο διακρίνει τρεις κατηγορίες προσώπων, τις εξής:

- A. Τους ικανούς για δικαιοπραξία.
- B. Τους ανίκανους για δικαιοπραξία
- Γ. Τους περιορισμένα ικανούς για δικαιοπραξία

A. Ικανοί για δικαιοπραξία

Ικανοί για την κατάρτιση οποιασδήποτε δικαιοπραξίας είναι εκείνοι που συμπλήρωσαν το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας τους, δηλαδή οι ενήλικοι (άρθρο 127 Α.Κ.), εφόσον δε συντρέχει γι' αυτούς κάποιος λόγος δικαιοπρακτικής ανικανότητας.

B. Ανίκανοι για δικαιοπραξία

Οι ανίκανοι για δικαιοπραξία διακρίνονται σε δύο κατηγορίες, στους *απόλυτα ανίκανους* και στους *σχετικά ανίκανους* για δικαιοπραξία.

α. Απόλυτα ανίκανοι για δικαιοπραξία είναι εκείνοι που δεν μπορούν να καταρτίσουν καμία δικαιοπραξία.

Σε αυτήν την κατηγορία ανήκουν οι ανήλικοι που δεν έχουν συμπληρώσει το 10ο έτος της ηλικίας τους και τα άτομα που βρίσκονται σε *πλήρη στερητική δικαστική συμπαράσταση* (άρθρο 128 Α.Κ.).

Δικαιοπραξίες για λογαριασμό των πιο πάνω προσώπων καταρτίζουν οι νόμιμοι εκπρόσωποί τους, δηλαδή οι γονείς των ανηλίκων και οι δικαστικοί συμπαραστάτες των ατόμων που έχουν υποβληθεί σε καθεστώς δικαστικής συμπαράστασης.

β. Σχετικά ή παροδικά ανίκανοι για δικαιοπραξία είναι άτομα ενήλικα, που δεν έχουν μεν τεθεί σε καθεστώς πλήρους στερητικής δικαστικής συμπαράστασης, τη στιγμή όμως που καταρτίζουν μια συγκεκριμένη δικαιοπραξία, είτε δεν έχουν συνείδηση

των πράξεών τους (λόγω υψηλού πυρετού, μέθης, χρήσης ναρκωτικών), είτε βρίσκονται σε ψυχική ή διανοητική διαταραχή, που περιορίζει αποφασιστικά τη λειτουργία της βούλησής τους (άρθρο 131 Α.Κ.).

Διαφορά απόλυτης από σχετική ανικανότητα για δικαιοπραξία

Οι απόλυτα ανίκανοι για δικαιοπραξία δεν μπορούν να καταρτίσουν αυτοπροσώπως καμία απολύτως δικαιοπραξία.

Κατά συνέπεια, όλες οι δικαιοπραξίες που καταρτίζουν τα πρόσωπα αυτά είναι ά κ υ ρ ε ς .

Οι σχετικά ανίκανοι για δικαιοπραξία είναι μεν πρόσωπα ικανά για δικαιοπραξία, αν όμως αποδειχτεί ότι κατά την κατάρτιση μιας συγκεκριμένης δικαιοπραξίας είτε δεν είχαν συνείδηση των πραττομένων, είτε βρίσκονταν σε ψυχική ή διανοητική διαταραχή, που περιόριζε αποφασιστικά τη λειτουργία της βούλησής τους, η δικαιοπραξία αυτή είναι ά κ υ ρ η .

Γ. Περιορισμένα ικανοί για δικαιοπραξία

Τα άτομα που έχουν περιορισμένη ικανότητα για δικαιοπραξία είναι ικανά να καταρτίσουν δικαιοπραξία μόνο στις περιπτώσεις που ορίζει ο νόμος, ή μόνο εφόσον τηρηθούν οι όροι που τάσσει ο νόμος (άρθρο 133 Α.Κ.).

Στην κατηγορία αυτήν ανήκουν, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 129 Α.Κ.

1. οι ανήλικοι που συμπλήρωσαν το δέκατο έτος
2. όποιοι βρίσκονται σε μερική στερητική δικαστική συμπαράσταση
3. όποιοι βρίσκονται σε επικουρική δικαστική συμπαράσταση.

Δικαιοπραξίες των περιορισμένα ικανών

- α. Οι ανήλικοι, που έχουν συμπληρώσει το 10ο έτος της ηλικίας τους, είναι ικανοί για δικαιοπραξίες, από τις οποίες αποκτούν απλώς και μόνο έννομο όφελος (άρθρο 134 Α.Κ.).
- β. Οι ανήλικοι, που έχουν συμπληρώσει το 12ο έτος της ηλικίας τους, έχουν την ικανότητα να παρίστανται αυτοπροσώπως στο δικαστήριο, προκειμένου να συναινέσουν για την υιοθεσία τους (άρθρο 1555 παρ.1 Α.Κ.).
- γ. Οι ανήλικοι, που έχουν συμπληρώσει το 14ο έτος της ηλικίας τους, μπορούν να διαθέτουν ελεύθερα ό,τι κερδίζουν από την προσωπική τους εργασία ή τους δόθηκε για να το χρησιμοποιούν ή για να το διαθέτουν ελεύθερα (άρθρο 135 Α.Κ.).

- δ. Οι ανήλικοι, που έχουν συμπληρώσει το 15ο έτος της ηλικίας τους , μπορούν να συνάψουν σύμβαση εργασίας ως εργαζόμενοι με τη γενική συναίνεση των προσώπων που ασκούν την επιμέλειά τους (άρθρο 136 Α.Κ.).
- ε. Οι έγγαμοι ανήλικοι μπορούν να επιχειρούν μόνοι τους κάθε δικαιοπραξία απαραίτητη για να συντηρούν ή να βελτιώνουν την περιουσία τους ή για να αντιμετωπίζουν τις ανάγκες της προσωπικής τους συντήρησης και εκπαίδευσης, καθώς και τις τρέχουσες ανάγκες της οικογένειάς τους (άρθρο 137 Α.Κ.).
- στ. Όσοι έχουν τεθεί σε μερική στερητική δικαστική συμπαράσταση είναι ανίκανοι να καταρτίζουν αυτοπροσώπως ορισμένες δικαιοπραξίες , οι οποίες προσδιορίζονται στη δικαστική απόφαση που τους έθεσε σε αυτό το καθεστώς (άρθρο 1676 Α.Κ.).
- ζ. Όσοι έχουν τεθεί σε επικουρική δικαστική συμπαράσταση, πλήρη ή μερική, χρειάζονται τη συναίνεση του δικαστικού συμπαραστάτη, προκειμένου να καταρτίσουν μια δικαιοπραξία (άρθρο 1676 Α.Κ.).

Ο θεσμός της δικαστικής συμπαράστασης

Ο θεσμός της δικαστικής συμπαράστασης καθιερώθηκε με το νόμο 2447/1996, ο οποίος ενοποίησε τους θεσμούς της δικαστικής απαγόρευσης και της δικαστικής αντίληψης.

Ποιοι υποβάλλονται σε δικαστική συμπαράσταση

Σύμφωνα με το άρθρο 1666 Α.Κ., σε δικαστική συμπαράσταση υποβάλλεται ο ενήλικος.

1. Όταν λόγω ψυχικής ή διανοητικής διαταραχής ή λόγω σωματικής αναπηρίας αδυνατεί εν όλω ή εν μέρει να φροντίζει μόνος του για τις υποθέσεις του.
2. Όταν, λόγω ασωτίας, τοξικομανίας ή αλκοολισμού, εκθέτει στον κίνδυνο της στέρησης τον εαυτό του, το σύζυγό του, τους κατιόντες του ή τους ανιόντες του.

Ο ανήλικος, που βρίσκεται υπό γονική μέριμνα ή επιτροπεία, μπορεί να υποβληθεί σε δικαστική συμπαράσταση, αν συντρέχουν οι όροι της, κατά το τελευταίο έτος της ανηλικότητας. Τα αποτελέσματα της υποβολής σε δικαστική συμπαράσταση αρχίζουν, αφότου ο ανήλικος ενηλικιωθεί.

Διαδικασία

Η υποβολή στη δικαστική συμπαράσταση αποφασίζεται από το δικαστήριο, ύστερα από αίτηση του ίδιου του πάσχοντος ή του συζύγου του, εφόσον υπάρχει έγγαμη συμβίωση, ή των γονέων ή των τέκνων του ή του εισαγγελέα ή και αυτεπαγγέλτως. (άρθρο 1667 Α.Κ.)

Ανάλογα με την περίπτωση, το δικαστήριο μπορεί να υποβάλλει ένα πρόσωπο σε *στερητική δικαστική συμπαράσταση (πλήρη ή μερική)*, σε *επικουρική δικαστική συμπαράσταση (πλήρη ή μερική)*, ή σε *συνδυασμό στερητικής και επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης*. (άρθρο 1676 Α.Κ.).

A. Στερητική δικαστική συμπαράσταση

Πλήρης

Όταν ένα πρόσωπο υποβληθεί σε καθεστώς πλήρους στερητικής δικαστικής συμπαράστασης είναι *ανίκανο να καταρτίσει οποιαδήποτε δικαιοπραξία*. Αντί γι' αυτόν δικαιοπρακτεί ο δικαστικός συμπαραστάτης του, που είναι ο νόμιμος αντιπρόσωπός του.

Μερική

Αν ένα πρόσωπο υποβληθεί σε καθεστώς μερικής στερητικής δικαστικής συμπαράστασης είναι *ανίκανο για αυτοπρόσωπη κατάρτιση ορισμένων μόνο δικαιοπραξιών*, οι οποίες προσδιορίζονται στη δικαστική απόφαση που το θέτει σε αυτό το καθεστώς. Τις δικαιοπραξίες για την κατάρτιση των οποίων κηρύσσεται το πρόσωπο *ανίκανο*, τις καταρτίζει ο δικαστικός συμπαραστάτης του, ο οποίος, για τις συγκεκριμένες αυτές δικαιοπραξίες, ενεργεί ως νόμιμος αντιπρόσωπός του.

B. Επικουρική δικαστική συμπαράσταση

Πλήρης

Όταν ένα πρόσωπο υποβληθεί σε καθεστώς πλήρους επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης, για την ισχύ όλων των δικαιοπραξιών που καταρτίζει απαιτείται η *συναίνεση* του δικαστικού συμπαραστάτη.

Μερική

Αν ένα πρόσωπο υποβληθεί σε καθεστώς μερικής επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης, για την κατάρτιση ορισμένων δικαιοπραξιών, που αναφέρονται στη δικαστική απόφαση, απαιτείται η *συναίνεση* του δικαστικού συμπαραστάτη.

Γ. Συνδυασμός στερητικής και επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης

Είναι δυνατό το δικαστήριο να υποβάλλει ένα πρόσωπο σε συνδυασμό στερητικής και επικουρικής δικαστικής συμπαράστασης, ορίζοντας ρητά με την απόφασή του *ποιες πράξεις δεν μπορεί να επιχειρεί ο συμπαραστατούμενος αυτοπροσώπως, αλλά δια του δικαστικού συμπαραστάτη του και ποιες δεν μπορεί να επιχειρεί χωρίς τη συναίνεση του δικαστικού συμπαραστάτη* (άρθρο 1679 Α.Κ.).

Άρση της δικαστικής συμπαράστασης

Η δικαστική συμπαράσταση αίρεται με απόφαση του δικαστηρίου ύστερα από αίτηση των προσώπων που μπορούν να τη ζητήσουν ή και αυτεπαγγέλτως, αν έλειψαν οι λόγοι που την προκάλεσαν (άρθρο 1685 Α.Κ.)

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΑ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΕΡΩΤΗΣΕΩΝ

Ερωτήσεις του τύπου «σωστό - λάθος»

Αφού διαβάσετε τις παρακάτω προτάσεις να κυκλώσετε το Σ εάν τις θεωρείτε σωστές και το Λ εάν τις θεωρείτε λανθασμένες. Στη συνέχεια, αν κυκλώσατε το Λ, να υπογραμμίσετε τη λέξη ή τις λέξεις που κάνουν την πρόταση λανθασμένη.

1. Ικανότητα δικαίου είναι η ικανότητα που έχει κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο να είναι υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων. Σ Λ
2. Ικανότητα προς δικαιοπραξία και προς καταλογισμό έχει κάθε φυσικό πρόσωπο από τη στιγμή που θα γεννηθεί ζωντανό. Σ Λ
3. Το κυοφορούμενο έμβρυο, ως προς τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις που επάγονται σε αυτό, θεωρείται γεννημένο, αν γεννηθεί ζωντανό. Σ Λ
4. Φυσικό πρόσωπο είναι κάθε άνθρωπος. Σ Λ
5. Όποιος δεν έχει συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του, είναι απολύτως ανίκανος για κάθε δικαιοπραξία. Σ Λ
6. Νόμιμοι αντιπρόσωποι των ανηλίκων, στις δικαιοπραξίες που τους αφορούν, είναι οι γονείς τους ή τα πρόσωπα στα οποία έχει ανατεθεί η επιμέλειά τους. Σ Λ

Ερωτήσεις πολλαπλής επιλογής

Να βάλετε σε κύκλο το γράμμα που αντιστοιχεί στη σωστή απάντηση.

1. Ικανότητα προς δικαιοπραξία είναι η ικανότητα του προσώπου να:
 - α) είναι υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων
 - β) αποκτά δικαιώματα και υποχρεώσεις με δικές του (αυτοπρόσωπες) πράξεις
 - γ) ευθύνεται για τις άδικες πράξεις ή παραλείψεις του

2. Ικανότητα δικαίου έχει:
 - α) όποιος έχει συμπληρώσει το δέκατο έτος της ηλικίας του
 - β) όποιος έχει συμπληρώσει το δέκατο όγδοο έτος της ηλικίας του
 - γ) κάθε φυσικό ή νομικό πρόσωπο
 - δ) κάθε ενήλικος άνθρωπος, που είναι σωματικά και πνευματικά υγιής

Ερωτήσεις συμπλήρωσης

Να συμπληρώσετε τα κενά στις παρακάτω προτάσεις.

1. Το δίκαιο διακρίνει δύο κατηγορίες προσώπων, τα
πρόσωπα και τα πρόσωπα.
2. Η ικανότητα που έχει κάθε ή πρόσωπο
να είναι υποκείμενο δικαιωμάτων και υποχρεώσεων καλείται
..... ή και
3. Ως φυσικά πρόσωπα χαρακτηρίζονται οι και ως νομικά
πρόσωπα αποκαλούνται ορισμένες ή
..... που αντιμετωπίζονται από το δίκαιο ως
αυτοτελή υποκείμενα δικαίου.

Ερώτηση σύντομης απάντησης (σύνθεσης)

Με τις παρακάτω λέξεις να σχηματίσετε ένα σύντομο κείμενο.

*έννομη σχέση, ικανότητα δικαίου, φυσικό πρόσωπο,
νομικό πρόσωπο, υποκείμενο δικαίου*

Ερωτήσεις σύντομης απάντησης

Να απαντήσετε συνοπτικά σε καθεμιά από τις παρακάτω ερωτήσεις.

1. Ποιο είναι το αντικείμενο του ιδιωτικού δικαίου;
2. Ποια είναι η έννοια του προσώπου και ποιες είναι οι διακρίσεις του;
3. Πότε αρχίζει και πότε παύει να υπάρχει το φυσικό πρόσωπο;
4. Ποια είναι η διαφορά μεταξύ της ικανότητας δικαίου και της ικανότητας για δικαιοπραξία;
5. Πώς προστατεύεται από το νόμο το κυοφορούμενο έμβρυο;
6. Ποιες είναι οι σημαντικότερες ιδιότητες ή καταστάσεις του προσώπου που ενδιαφέρουν το δίκαιο;

Ερώτηση ανάπτυξης

- Να προσδιορίσετε τη σημασία που έχει η ηλικία και η σωματική ή πνευματική κατάσταση του προσώπου για την κατάρτιση έγκυρων δικαιοπραξιών. Να αναφέρετε επίσης τη διαβάθμιση της ικανότητας για δικαιοπραξία ανάλογα με την πρόοδο της ηλικίας ή κατάσταση της υγείας των προσώπων.